

Relationella aspekter på studie- och karriärvägledning

“Den mellanmännskliga osäkerheten”

Vem är jag som tar mig rätten att tala om detta?

- Arbetat med samtalet som professionellt redskap sedan 1991
- Studie- och yrkesvägledare i drygt 10 år (IV, AF, AMI och HVB-hem)
- Lärare på Lärarhögskolan i Stockholm 2001 studie och yrkesvägledarprogrammet
- Stockholms universitet sedan 2006 institutionen för pedagogik och didaktik
- Avhandling: Lärande i professionellt samtalsstöd 2017
- Studie- och yrkesvägledare, coach, processhandledare och lärare
- Huvudinriktning: Lärande i dialogisk/mellanmänsklig kommunikation
- Forskning och beprövad erfarenhet (och lite idéer utifrån det)

Och varför då?

Fick frågan om jag kunde tänka mig att adressera området.

Har en stark övertygelse om samtalets förändrande kraft - men minst lika skeptisk till att samtal ses som universell lösning på allt.

Närmast manisk anhängare av Martin Bubers tankar om att människans minsta gemensamma nämnare är relationer.

Liksom Axel Honneths erkännande, dvs hur vi tar och bibehåller position och delaktighet i samhället.

Samt Peter Alheits begrepp biograficitet, dvs hur vi ständigt återskapar och formar våra liv utifrån aktuella sammanhang.

Jaha? Men studie- och karriärvägledning då?

Ja, om vi söker oss in till "vägledningens innersta rum"(Sundelin, 2015) så finner jag just dessa grundtoner:

Det mellanmännsliga – i mötet skapar vi varandra, går i relation

Det existentiella – vi behöver andras bekräftelse på vår existens

Det biografiska – söker tolka och förstå livet ur de händelser och erfarenheter som format oss

Men det tog som sagt en omväg...

Hur tala med er (de professionella) om detta?

Det drog iväg mot övergripande samhällsperspektiv på området.

Men det fanns annat att ägna sig åt...

Läsa/bedöma analyser av samtal från T5-studenterna och där växte dagens innehåll fram.

Återkommande tema: Känsla av osäkerhet i samtalen och vilja att erövra säkerhet i samtalen.

För det är det vi pysslar med...

att grunda för **den rörelse** var i erfarenheter förändras och får ett nytt värde. Rörelsen i denna utveckling, förändring eller lärande skapas och framträder som ett reflekterande växelspel mellan individens **då-,nu- och framtid**.

Det överensstämmer med vad redan Aristoteles formulerande om talets tidsrörelser. **Rösten** har vi inte för att prata med oss själva utan för att skapa **tanke-relationer** med andra. I en dialog finns **då-** tiden, det vi har med oss av tidigare erfarenheter, och dessa kommer till uttryck i språket i **nu-tid**, och vi gör detta för att vi som människor alltid söker att komma vidare i våra tankegångar, få syn på något nytt - till **fram-tiden**.

Så frågan väcktes...

Går det att som professionell agera med säkerhet i det mellanmännskliga mötet?

Enligt (Peavy, 2000) är människan lik alla andra människor, till viss del lik andra människor, men också helt unik som människa.

Alltså – finns det ingen universell metod för vägledning.

Allt handlar om här och nu kopplat till historien och framtiden.

Så hur i hela friden gör ni då?

Hur skapar ni förutsättningar för människor, unga som vuxna, i skola och arbetsliv, inför eller i omställning att söka, lära, utveckla och etablera en ny eller förändrad karriär, ett annat liv?

Här skulle jag kunna förlora mig i de institutionella ramar som i huvudsak styrs av samhällsekonomiska incitament och rada upp exempel där människors vilja och kapacitet åsidosätts för samhällsekonomiska mål.

Den fällan smiter vi förbi idag... men

Jag vill bara säga att...

ur den samhällsekonomiska/politiska retoriken blir det ofta tämligen otydligt, för mig, att det faktiskt är människor det handlar om, som liksom du och jag så gott det går, söker hantera sin situation och med all rätt letar någorlunda förutsägbara och humana förutsättningar för att leva sina liv.

Var hämtar en motivation, hopp och kraft? I åtstramade lagar och regler, i ökad press att söka fler arbeten, i att vara utelämnad till självservice i form av chattar och blanketter, i att få betyg redan i åk 4, osv...

Vad lär en sig då?

Vi vet att lärande inte så lätt låter sig definieras (Illeris, 2015)

Men vi vet faktiskt en hel del om vad som gynnar respektive missgynnar möjligheter till lärande.

Den pedagogiska/didaktiska forskningen står inte stilla, den väcker hela tiden nya frågor – kanske är det avsaknaden av vetenskapliga svar (i naturvetenskaplig bemärkelse) som gör att den pedagogiska forskningen ofta förbises av beslutsfattare.

Se t ex intervjun med professor Christian Lundahl (Skolvärden, 2.21)

Nå, åter till vägledningen

Martin Buber var tvärsäker, människor är relationella varelser.

Det mellanmänniskliga mötet (Jag – Du) är centralt och det inträffar i det vardagliga mötet (Jag - Det).

Jag – Du uppstår i samtalet, i en blick, i mötet, i relationen, i tonfallet eller i en tystnad och kan inte förutses eller styras, men det gäller att vara där, i kontakt/dialog med den andre för att kanske Jag – Du ska uppstå.

Vilket leder oss till...

Vikten av erkännande...

Dvs Axel Honneths svar på frågan; vilka grunder skapar vi vår identitet och delaktighet i samhället på?

Vi behöver andra människors erkännande av oss själva som bekräftelse på vår existens, därmed är erkännandet ömsesidigt. Mitt erkännande av klienten banar vägen för klientens erkännande av mig som underlättare (facilitator).

Det handlar således om mellanmänsklig kommunikation, hur vi talar, lyssnar och förmår förstå och bekräfta varandra.

Men erkännande har också en rättslig och en solidarisk dimension.

Då hamnar vi i vikten av...

Biograficitet

Genom berättelsen om vårt liv har vi möjlighet att synliggöra sådant som ger oss öppningar till nya vägval i livet.

Det Peter Alheit benämner som "vår potential till olika framtida liv – ett öppet och icke förutbestämt liv (unlived lives).

Det ger oss möjlighet att m.h.a t ex utbildning och självreflektion tänja på de strukturella gränserna, dvs vi kan påverka vårt liv genom att påverka de yttre omständigheterna.

Och det genererar förmodligen en uppenbar fråga... där mitt svar ev kan uppfattas som "*att svära i kyrkan*".

Jaha, det lär väl kräva en heltids vägledare/50-elever... vilken rektor har ekonomi för det?

Om vi envisas med att sätta = mellan vägledningens kvalitet och individuella vägledningssamtal – nej, då funkar det inte.

Men – om studie- och yrkesvägledning bedrevs utifrån en kursplan (som alla andra ämnen) att det i schemat fanns avsatt tid för studie- och yrkesvägledning.

Kanske kunde då mycket av studie- och yrkesvägledningen bedrivas i undervisningens och gruppvägledningens form.

Dvs skapa ett kontinuerligt och återkommande utrymme för mellanmänniska samtal där deltagarna ges pedagogiska förutsättningar att lyssna/skapa/revidera berättelser och drömmar om sin o-levda liv.

Det kunde kanske till och med

vara en väg ur skoldebattens intensiva navelskådande om hur eleverna lyckas/misslyckas i skolan, till att istället höja blicken och tala om skolans egentliga uppdrag:

Att på vetenskaplig grund förbereda eleverna så att de står väl rustade att ta sig an livet efter skolan som aktiva/kreativa/fullvärdiga/ansvarstagande medborgare.

Referenser och lästips

- Alheit, Peter. (2009). Lebenslanges Lernen und Erziehungswissenschaftliche Biographieforschung. Konzepte und Forschung Im Europäischen Diskurs. VS Verlag für Sozialwissenschaften. (den är skriven på engelska)
- Alheit, Peter. Kap 11. Biographical Learning: Within the new lifelong learning discourse, In Illeris, Knud. (2018). Contemporary theories of learning. Routledge.
- Buber, Martin. (1995). Det Mellanmännsliga. Dualis.
- Buber, Martin. (1994). Jag och Du. Dualis.
- Heidengren, Carl-Göran. (2009). Erkännande. Liber.
- Honneth, Axel. (2003). Erkännande. Daidalos
- Langström, Christer. (2017). Lärande i professionellt samtalsstöd. Villkor för vuxna arbetssökandes karriärprocesser. Diss/Stockholms Universitet.